

Fények a világból

„...a világból a fényeket...” Ország Lili levelezése

Magyar Nemzeti Galéria, 2017, 528 oldal, ár nélkül

ANDOR ANNA

Németh Lajos művészettörténész számára, ahogyan a nemrégiben megjelent életútinterjúban elmondta, négy ember volt meghatározó a kortárs művészethez való viszonya alakulásában: Fülep Lajos, Schaár Erzsébet, Kondor Béla és *Ország Lili*. Az utóbbi munkássága Bálint Endre festőművész számára is alapvető volt. Ahogyan *Életrajzi törmelékek* című könyvében fogalmazott: „A magyar festészetben a legtöbbre Ország Lilit értékeltem: mítoszt teremtett mítoszokból, új jeleket hozott létre a jelek folytonosságából...” 1953-ban találkoztak először, Bálint akkor már kiforrott művész, Ország Lili még saját útját kereste a szürrealizmustól, az Európai Iskola iránti vonzalmától elszakadóban. Életre szóló barátság alakult ki közöttük, amelyet több évtizedes, olykor igen intenzív levélváltásuk is bizonyít. Nem véletlen, hogy a szerkesztők tőle kölcsönözték az *Ország Lili levelezését* közreadó kötet címét is, „a világból a fényeket” – Bálint 1960. július 8-án, Épinay-sur-Seine-ben írta le e szavakat, abban a levélben, amelyben előző nehéz periódusáról ír, és amelyben éltető fényforrásként nevezte meg Ország Lilit.

Az utóbbi számára hasonló jelentősége volt a Bálinttól érkező leveleknek, de általában a levélírásnak, a tőle távol élő barátokkal való kapcsolattartásnak. Noha, mint maga fogalmazott, idegennek érezte az írásos közlést, csak 1962–1974 között 440 levelet küldött el, pedig legfontosabb levelezőpartnere, Bálint Endre éppen akkoriban tért vissza Franciaországból, így a vele való levélváltás immár tárgytalanná vált. Ország Lili hagyatékában fennmaradt sok száz (általa írt vagy másoktól kapott) levél közül, amelyek jelentős részét Vasilescu János adományozta a Magyar Nemzeti Galéria Adattárának, s amelyet ott a 2130/1981-es leltári számon őriznek, a kötet 397-et tartalmaz. Az első levelet ungvári rajztanára, a később Bécsben letelepedett Róbert (Rosenberg) Miklós írta Ország Lilinek 1942-ben, az utolsót volt férje, Majláth György Róbert Miklósnak, 1984-ben, tehát hat évvel a festő halála után, amelyben részletesen beszámol közös életükről, kapcsolatuk megszakadásának okairól, Ország Lili halálának körülményeiről. „Sajnos, csak későn értettem meg, hogy Lili súlyos félelmekkel és szorongásokkal

küzd, amelyeket sohasem mondott ki...” – írja többek között, mintegy kulcsot adva az olvasónak a művész személyisége, művészetének alakulása, de annak a „terapikus hatásnak” a megértéséhez is, amelyet a művészet jelentett számára.

A levelek nagy része az 1950-es, 60-as években született, de a Róbert Miklóssal való levelezés Ország Lili egész életét végigkísérte. Bálint Endrével 1957–62 között volt nagyon intenzív a levélváltás,

bár kapcsolatuknak ez a szakasza éppen Bálint több hónapos hallgatásával, a „köldökszinór elvágásával” kezdődött, ami olyan mélyen sértette Ország Lilit, hogy majdnem végleg szakítottak. A könyv függelékében szerepel Galgóczi Erzsébet néhány fiatalkori verse is – azok a költemények, amelyekről fiatal kori, később nem folytatódott levélváltásukban szó esik.